

Kęty

Miasto Kęty leży w Kolinie Oświęcimskiej w dolinie rzeki Soły w zachodnim krańcu województwa małopolskiego. Miasto jest połączone drogą krajową nr 52 z Krakowem oraz Bielskiem-Białą. Jest to miasto o charakterze usługowo-przemysłowym. Pod względem administracyjnym leży w powiecie oświęcimskim. Kęty są siedzibą gminy miejsko-wiejskiej, składającej się z miasta Kęty oraz sołectw: Bielany, Bulowice, Łęki, Malec, Nowa Wieś, Witkowice. Na czele gminy stoi Rada Miejska oraz Burmistrz. Gmina Kęty liczy 33.356 mieszkańców (stan na koniec 2018 r.), z czego same miasto zamieszkuje 18.053 obywateli.

Kęty dzielą się na trzy dzielnice – Stare Miasto obejmujące tereny najstarszej części, Nowe Miasto – głównie obszar osiedli bloków wielomieszkaniowych oraz położoną na lewym brzegu Soły dzielnicę Kęty Podlesie.

EN

The town of Kęty lies in the Basin of Oświęcim, in the valley of the River Soła in the western end of the Province of Małopolska. It is connected by the national road no. 52 with the cities of Kraków (80 km) and Bielsko-Biała. The town's economy is based primarily on services and industries. In administrative terms, it is a part of the District of Oświęcim. Kęty is a municipality and commune town comprising the town of Kęty and the villages of Bielany, Bulowice, Łęki, Malec, Nowa Wieś, and Witkowice. The commune, which is headed by the Town Council and the Mayor, has a population of 33,356 inhabitants (as of the end 2018), of which 18,053 citizens live in Kęty.

Kęty is divided into three main areas – Stare Miasto (the Old Town) which constitutes the oldest quarter, Nowe Miasto (the New Town) occupied mainly by housing settlements, and a residential neighbourhood on the left bank of the River Soła called Kęty Podlesie.

SK

Mesto Kęty sa nachádza v Osvienčimskej kotline v údolí rieky Soľa na západnom okraji Maľopolského kraja. Mesto je prepojené štátnou cestou č. 52 s Krakovom (80 km) a s Bielskom-Białou. Jeho charakter je založený na službách a priemysle. Z administratívneho hľadiska patrí k Osvienčimskému okresu. Kęty sú sídlom gminy, ktorú tvoria mesto a vidiecke obce: Bielany, Bulowice, Łęki, Malec, Nowa Wieś, Witkowice. Na čele gminy stojí mestské zastupiteľstvo a primátor. Gmina má 33 356 obyvateľov (stav ku koncu 2018), z čoho v samotnom meste býva 18 053 obyvateľov.

Kęty majú tri mestské štvrte – Staré mesto, ktoré tvorí najstaršiu časť, Nové mesto – hlavne sídliská s panelákmi a štvrť Kęty Podlesie, ktorá sa nachádza na ľavom brehu Soľy.

Miasto (z łac. *civitas*) jest szczególnym rodzajem osiedla ludzkiego, gdzie mieszkańcy trudnią się handlem i rzemiosłem. Jest również wyznacznikiem cywilizacji. Cechą charakterystyczną osady miejskiej jest m.in. skupiona wokół centralnego placu zabudowa. Miasto jest miejscem wymiany, nie tylko towarowej, ale i kulturowej. Jest centrum życia społecznego i gospodarczego dla okolicznych wsi. Tak też przedstawia się rola Kęt, jednego z najstarszych miast Małopolski.

rys. Marek Nycz

Zarys historii Kęt

Najstarsze dzieje

Osady ludzkie istniały na terenach Kęt już w epokach kamienia, brązu i żelaza. Mieszkańcy trudnili się zbieractwem, łowiectwem, a później również rolnictwem. Zwarte osadnictwo jednak pochodzi z okresu powstania wsi i późniejszej lokacji miasta w XIII w. Niestety, nie wiemy, w którym miejscu znajdowała się najstarsza osada. Jak podaje w swojej kronice, *Chronografia, albo Dziejopis żywiecki*, żyjący na przełomie XVII i XVIII w. żywiecki wójt Andrzej Komoniecki, przed założeniem wsi Kęty, istniała karczma na szlaku z Krakowa do Wrocławia. Prowadził ją pewien pobożny człowiek, który zbudował kapliczkę Św. Krzyża. Obok niej z kolei pobudowały się domy, dając początek wsi. Byłaby to więc zachodnia część obecnego miasta. Historycy pierwotną osadę umieszczają za to na wschód od obecnego rynku w okolicy Błoni i ulicy Wszystkich Świętych lub na północ na wzniesieniu obok kościoła parafialnego. Mamy więc trzy potencjalne punkty, w których powstać miała najstarsze Kęty.

Król Polski Kazimierz Jagiellończyk

EN The Polish King Casimir Jagiellon

SK Poľský kráľ Kazimír Jagelovský

Powstanie miasta

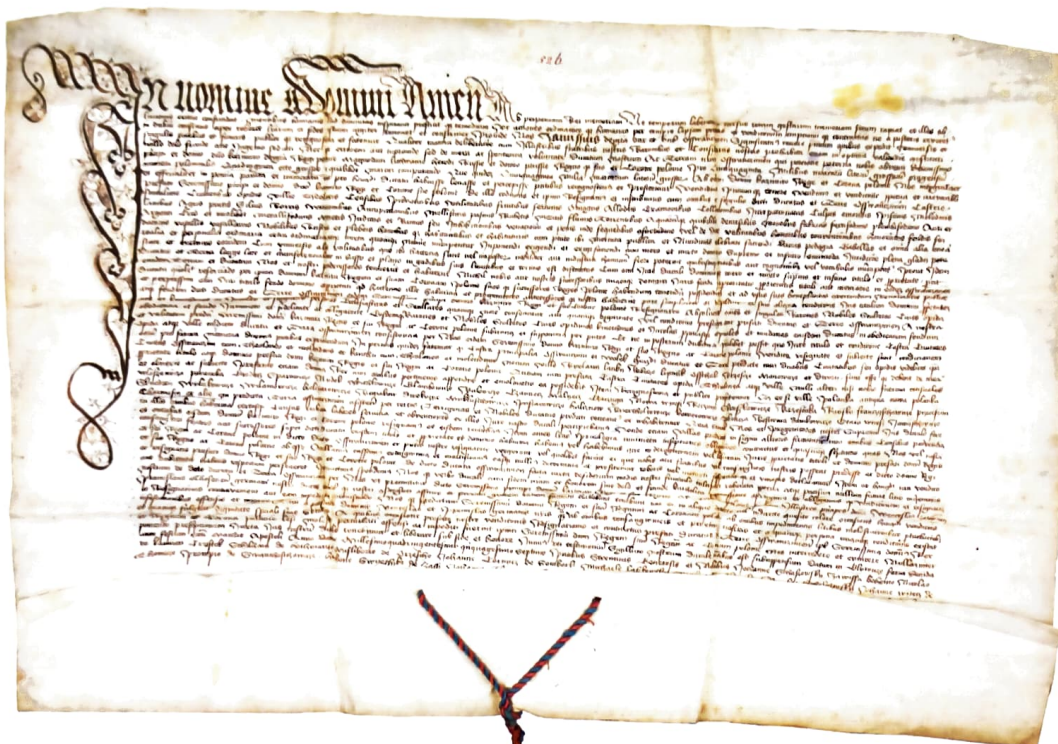
Miasto rodziło się etapami, a jego początek to okres późnego średniowiecza i czasy polskiego rozbicia dzielnicowego za dynastii Piastów. Tereny tzw. kasztelanii oświęcimskiej, na których powstała osada Kęty, przynależały początkowo do krakowskiej dzielnicy Kazimierza II Sprawiedliwego, syna Bolesława Krzywoustego. Następnie ok. 1179 r. została ona przyłączona do dzielnicy śląskiej. Wieś Kęty powstała przed 1242 r. Była wtedy własnością rycerską, jednak w 1242 r. zmieniła właściciela na klasztor Benedyktynów w Staniątkach. Ostatnią zmianą była przynależność do majątku księcia opolsko-raciborskiego Władysława (przed 1260 r.). To jemu Kęty zawdzięczają prawa miejskie. Podjął się on bowiem szerokiej akcji kolonizacyjnej, w tym lokacji wielu miejscowości, traktując to oczywiście jako inwestycję, ponieważ miasta przez płacone księciu podatki i daniny przynosiły dochody. Założenie osady miejskiej nastąpiło między 1260 r. a 1277 r., co sprawiło, że Kęty są jednym z najstarszych miast Małopolski. W wyniku podziałów dzielnicy śląskiej ok. 1290 r. Kęty weszły w skład tzw. księstwa cieszyńskiego, a następnie ok. 1315 r. znalazły się w tzw. Księstwie Oświęcimsko-Zatorskim, należącym do piastowskiej linii książąt oświęcimskich. W roku 1327 Jan I Oświęcimski poddał księstwo, w tym Kęty, pod władzę Czech. W tym czasie miasto zostawało pod wpływem niemieckiego osadnictwa. Lennem czeskim Kęty pozostawały do 1454 r., kiedy to ostatni władca księstwa oświęcimskiego Jan IV (Janusz) złożył hołd lenny królowi polskiemu Kazimierzowi Jagiellończykowi. W roku 1457 ostatecznie król polski wykupił księstwo.

Halerze Księstwa oświęcimskiego

EN Oświęcim Hellers. Former coins used in the Principality of Oświęcim and Zator

SK Osvienčimské haly. Bývalá minca kníh Oświęcim-Zator

Książę Oświęcimski Janusz sprzedaje ziemię oświęcimską Kazimierzowi królowi polskiemu... Gliwice, 21 lutego 1457 r. Z kolekcji Czartoryskich

EN Janusz, the Duke of Oświęcim sells the Principality of Oświęcim to the Polish King Casimir. Gliwice, 21 February, 1457. From the collection of the Czartoryski family

SK Osvienčimské knieža Janusz predáva osvienčimské panstvo polskému kráľovi Kazimirovi... Gliwice 21. februára 1457. Zo zbierky rodiny Czartoryských

Dzieje nowożytne

Po zakupie księstwa cieszyło się dużą autonomią. Kęty otrzymały status Królewskiego Wolnego Miasta. W roku 1564 na sejmie w Warszawie tereny księstwa włączono do Korony Polskiej. Kęty weszły w skład powiatu śląskiego województwa krakowskiego. Okres panowania Jagiellonów, czyli wiek XVI, był bardzo pomyślny dla miasta. Wzrosło znaczenie rzemiosła, a przez uzyskanie wielu przywilejów umacniał się system korporacji rzemieślniczych tzw. cechów. Słynne kęckie targi i jarmarki przyczyniały się do rozwoju handlu. Miasto utrzymywało swój wysoki status gospodarczy, otrzymując od każdego z władców potwierdzenie starych praw i nowe przywileje. Szczególnie istotne było przyznanie miastu w 1510 r. prawa do poboru i sprzedaży soli bezpośrednio z kopalni w Wieliczce. Wpływy niemieckie zanikły, a istniejący samorząd miasta zaczęli tworzyć bogaci rzemieślnicy i kupcy polskiego pochodzenia. Szerzyła się reformacja, której zwolennicy znajdowali się również w Kętach.

Wiek XVII, naznaczony licznymi wojnami państwa polskiego, przyniósł miastu - oprócz znacznych obciążeń podatkowych - dwa wielkie pożary oraz epidemię dżumy. Duże zniszczenia w latach 1655 i 1657 poczynił również najazd wojsk szwedzkich podczas potopu szwedzkiego. Po wszystkich tych katastrofach miasto jednak szybko się podnosiło. W Kętach dało się odczuć zwycięstwo kontrreformacji. W tym czasie wraz z rozpoczęciem procesu beatyfikacji, żyjącego na przełomie XIII i XIV w. kęczanina Jana Kantego, nastąpiło wzmocnienie jego kultu. W mieście wybudowano kaplicę Narodzenia Jana Kantego, która pełna barokowego przepychu, pełniła rolę obrazkowego katechizmu dla wiernych. Kolejnym przejawem religijności było sprowadzenie do Kęt w 1700 r. franciszkanów.

Początek XVIII w. był dla Kęt bardzo trudny. Przez ziemie Polski przetaczały się wojska biorące udział w wojnie północnej. Dodatkowo w latach 1708-09 miała miejsce wielka epidemia dżumy, która poczyniła w Kętach znaczne spustoszenia. Zauważalny był spadek roli mieszczaństwa na rzecz przedstawicieli szlachty. Zaczęli oni zamieszkiwać w mieście oraz posyłać swoje dzieci na naukę do kęckiej szkoły, będącej kolonią Akademii Krakowskiej. Rozwój miasta uległ zahamowaniu, szczególnie w II połowie XVIII w. Kolejnym obciążeniem dla mieszkańców były lata konfederacji barskiej związanej przeciw wpływom carycy Rosji Katarzyny II w Polsce. Kęty stały się siedzibą władz oświęcimsko-zatorskiej szlachty przystępującej do konfederacji w 1768 r. Utrzymanie wojsk i zebranej szlachty spadło na barki mieszczan, którzy musieli płacić dodatkowe podatki.

Czas rozbiorów

Ważny etap w rozwoju miasta przypada na okres rozbioru państwa polskiego przez sąsiadujące mocarstwa: Rosję, Austrię i Prusy. W 1772 r. tereny dawnego Księstwa Oświęcimskiego i Zatorskiego z Kętami znalazły się w granicach I zaboru austriackiego. Pod władzą Austrii pozostawały aż 146 lat do 1918 r., kiedy to po I wojnie światowej Polska odzyskała niepodległość. Już od początku zaboru Austriacy wprowadzali zmiany prawne, społeczne i gospodarcze. Zaprowadzili austriacką administrację. Do miasta przyjechało wielu urzędników oraz rzemieślników głównie ze Śląska Austriackiego. W 1805 r. władze zlikwidowały funkcjonujący od średniowiecza samorząd, powołując w jego miejsce polityczne magistraty z mianowanymi niemieckimi burmistrzami. Wprowadzono państwową opiekę zdrowotną oraz powszechne i świeckie nauczanie w szkołach w języku niemieckim. Kęty stały się też miejscem stacjonowania aż do roku 1902 oddziałów wojska austriackiego. Wszystko to sprawiło, że miasto stanowiło istną mieszaninę kulturową. Było w nim coś, co sprawiało, że obcy przejmowali nie tylko zasady panujące w mieście, ale i polską kulturę.

EN

Poland partitioned

The partitioning of the Polish state by the neighbouring powers of Russia, Austria and Prussia marks an important stage in the development of the town. In 1772, the former Duchy of Oświęcim and Zator found itself within the borders of the First Austrian Partition. Kęty remained under the Austrian rule for as many as 146 years, until 1918, when Poland finally regained independence after the First World War. The Austrians started to implement legal, social and economic changes almost immediately. They introduced Austrian administration and brought numerous officials and craftsmen, mainly from Austrian Silesia. In 1805, the authorities ousted the local government which had functioned here since the Middle Ages, and replaced it with a number of political magistrates headed by German mayors. The Austrians introduced national health care as well as the German language in schools. A division of the Austrian Army was stationed in Kęty until 1902. All these changes turned the town into a true melting pot of cultures. There was something unique in Kęty which made foreigners adopt not only the local rules, but also Polish culture.

SK

V období rozdelenia Poľska medzi Rusko, Prusko a Rakúsko

Dôležitou etapou v rozvoji mesta bolo obdobie rozdelenia Poľska medzi susedné mocnosti: Rusko, Rakúsko a Prusko. V roku 1772 sa dávne Osvienčimské a Zatorské kniežatstvo spolu s mestom Kęty ocitlo v hraniciach územia, ktoré po 1. delení Poľska pripadlo Rakúsku. Mesto bolo pod rakúskym panovaním až 146 rokov, do roku 1918, v ktorom po 1. svetovej vojne získalo Poľsko znovu nezávislosť. Už od začiatku svojho panovania zavádzali Rakúšania právne, sociálne a hospodárske zmeny. Zaviedli aj rakúsku verejnú správu. Do mesta sa nastáhovalo veľa úradníkov a remeselníkov, predovšetkým z rakúskeho Sliezska. V roku 1805 rakúska vrchnosť zrušila samosprávu, ktorá fungovala od stredoveku, a namiesto nej zaviedla magistráty s vymenovanými nemeckojazyčnými primátormi. Bola zavedená štátna zdravotná starostlivosť a všeobecné svetské školstvo v nemeckom jazyku. Kęty sa tiež stali miestom, kde až do roku 1902 sídlil oddiel rakúskeho vojska. Všetko to spôsobilo, že mesto bolo ojazdnou kultúrnou zmiešaninou. Bolo v ňom niečo, čo spôsobilo, že cudzinci prijímali nielen zásady, ktoré platili v meste, ale aj poľskú kultúru.

Defilada cesarskich ulanów stacjonującego w Kętach, koniec XIX w.

EN Parade of imperial lancers stationed in Kęty at the turn of the 20th century

SK Slávnostná prehliadka vojakov z jednotky cisárskych hulanov, ktorá bola umiestnená v Kętach, prelom 19. a 20. storočia

Najstarsze zdjęcie Straży Ogniowej w Kętach. W środku z szablą prezes i burmistrz Kęt Henryk Dołkowski oraz naczelnik Zygmunt Kłodziński, ok. 1875 r.

EN The oldest photograph of the Fire Guard in Kęty. Mayor of Kęty Henryk Dołkowski and the Commissioner Zygmunt Kłodziński in the centre, around 1875

SK Najstaršia fotografia Hasičského zboru v Kętach. V strede so šablou predseda a primátor mesta Kęty – Henryk Dołkowski, vedľa neho náčelník Zygmunt Kłodziński, približne rok 1875

W pierwszej połowie XIX w. Kęty były ważnym ośrodkiem tkactwa i szewstwa. Jednak rzemiosła te uprawiano w małych, ręcznych przydomowych warsztatach. Niestety w połowie XIX w. miasto przegrało rywalizację gospodarczą z pobliską Białą. Jedną z możliwości zmiany tej sytuacji było umiejscowienie w Kętach w 1854 r. siedziby powiatu. Kęty stały się centrum administracyjnym dla okolicznych wsi. Niestety, w związku z reformami państwa austriackiego i przyznaniem zaborowi austriackiemu autonomii w 1866 r. straciły status miasta powiatowego na rzecz rozwiniętej przemysłowo Białej.

Dużą zdobyczą autonomii było przywrócenie samorządu gminnego w roku 1866. Mieszkańcy miasta przejęli sprawy w swoje ręce. W drugiej połowie XIX w. powoli rodził się w Kętach przemysł. Specjalnością miasta było włókiennictwo, garbarstwo, szewstwo oraz przemysł mechanizacji rolnictwa. Kwitło życie kulturalne i społeczne. Powstawały liczne stowarzyszenia, w tym w 1869 r. czytelnia miejska, w 1874 r. jedna z pierwszych w okolicy straż ogniowa, a rok później Towarzystwo Zaliczkowo-Pożyczkowe.

EN

In the first half of the 19th century, Kęty became an important centre of weaving and shoe-making, even though the manufacture was all manual and limited to small workshops. Unfortunately, it lost the economic rivalry in the mid 19th century against the town of Biała nearby.

In 1854, Kęty was made a district town – a move which brought hope for a change. Unfortunately, following new reforms introduced by the Austrian state, which included granting autonomy to the Austrian Partition, the seat of the district was moved to the more industrial Biała in 1866. On the other hand, the new autonomy brought the restoration of the local government in Kęty in 1866. Once again, the town citizens were able to take matters into their own hands. The second half of the 19th century saw a moderate growth of industries in Kęty, such as textiles, tanning, shoe-making and farm machinery. Cultural and social life flourished. Numerous associations were established, including a municipal library in 1869, a fire brigade in 1874, and the Loan and Advance Cooperative Society the following year.

SK

V prvej polovici 19. storočia boli Kęty dôležitým strediskom tkáčstva a obuvníctva. Tieto remeslá boli vykonávané v malých, ručných, prídomových dielňach. Bohužiaľ v polovici 19. storočia mesto prehralo hospodársku súperenie s neďalekou Białou. Jednou z možností zmeny tejto situácie bolo zriadenie sídla okresu v meste Kęty. V roku 1854 sa Kęty stali administratívnym centrom pre okolité dediny. No v súvislosti s reformami rakúskeho štátu a udelením autonómie Haliči, stratili v roku 1866 postavenie okresného mesta v prospech priemyselne vyspelejšej Białej. Veľkým prínosom autonómie bolo obnovenie obecnej samosprávy v roku 1866. Obyvatelia mesta prevzali riadenie mestských záležitostí do svojich rúk. V druhej polovici 19. storočia sa tu pomaly rozvíjal priemysel. Mesto sa špecializovalo na textilnú výrobu, garbarstvo, obuvníctvo a výrobu poľnohospodárskych strojov. Rozvíjal sa kultúrny a spoločenský život. Vznikali mnohé združenia a v roku 1869 bola zriadená mestská čitateľňa. V roku 1874 vznikol, ako jeden z prvých v okolí, hasičský zbor a o rok neskôr Towarzystwo Zaliczkowo-Pożyczkowe (Zálohovo-pôžičková spoločnosť).

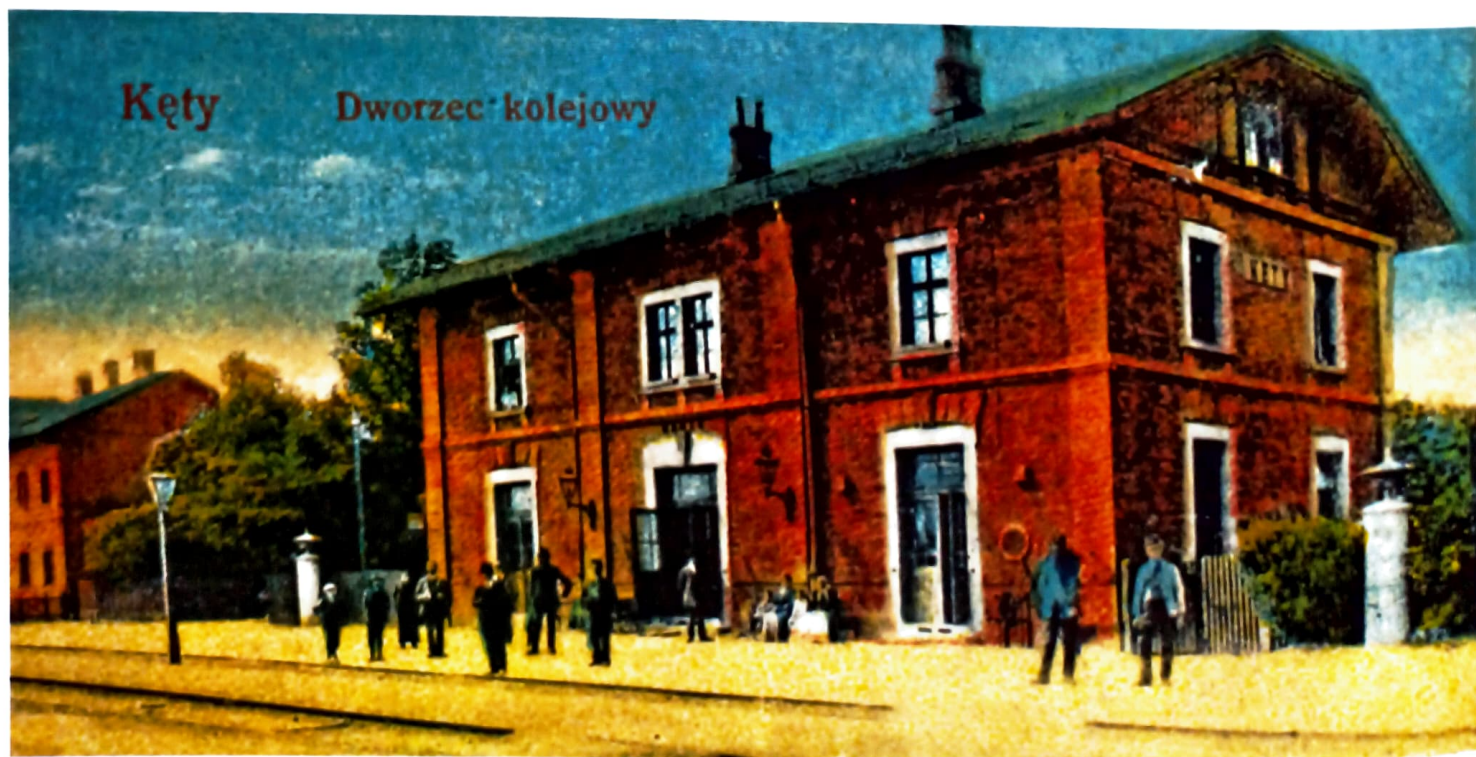
W latach 1887-1888 będące na uboczu miasto połączono linią kolejową z Białą i Wadowicami, włączając je w sieć szybkich szlaków kolejowych Galicji. Inwestowano w oświatę. W 1898 r. wybudowano piękny gmach dla kęckich szkół powszechnych. W 1907 r. w Kętach otwarto pierwszą szkołę średnią kształcącą do zawodu nauczycieli - Męskie Seminarium Nauczycielskie. Powstawały stowarzyszenia kultywujące polską kulturę i patriotyzm: kęckie gniazdo Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, drużyny skautów i harcerzy, koło Związku Strzeleckiego. Kwitło życie duchowe. Powstały dwa klasztory żeńskie: Sióstr Kapucynek oraz Sióstr Zmartwychwstanek. Zbudowano dwie synagogi. Brukowano drogi, wprowadzono w centrum miasta linię telefoniczną.

EN

In 1887-88, Kęty was connected by a railway line with Biała and Wadowice, making the once-quiet town an important link in Galicia's network of fast railways. There were investments in education, including the construction of an impressive primary school building in 1898 and the Male Teacher Training Seminar, which was the first secondary school in Kęty, in 1907. A number of cultural and patriotic associations were formed, including the local branch of the "Falcon" Gymnastic Society, the People's School Society, scouting movements, and the Riflemen's Association. Spiritual life blossomed. Two nunneries were established: the Capuchin Sisters and the Sisters of the Resurrection. Two synagogues were built. Roads were paved, and a telephone line was introduced in the town centre.

SK

Na periférii situované mesto bolo v rokoch 1887-1888 prepojené železničnou traťou s Białou a Wadowicami. Týmto spôsobom sa zapojilo do siete rýchlych železničných tratí v Haliči. Investovalo sa do školstva. V roku 1898 bola postavená krásna budova všeobecných škôl. V roku 1907 bola otvorená prvá stredná pedagogická škola – Męskie Seminarium Nauczycielskie (*Mužský učiteľský ústav*). Vznikali združenia podporujúce poľskú kultúru a vlasť: hniezdo Gymnastického spolku Sokół, Krúžok spolku ľudovej školy, skautské oddiely, krúžok Streleckého zväzu. Rozvíjal sa duchovný život. Vznikli dva ženské kláštory: sestier kapucínok a sestier Zmŕtvychvstania Pána. Boli postavené dve synagógy. Dláždili sa cesty, do centra mesta bolo zavedené telefónne vedenie.

Grono nauczycielskie i uczennice Szkoły Powszechnej Żeńskiej w Kętach, koniec XIX w.

EN Teachers and students of the Universal Female School in Kęty, late 19th century

SK Učitelja a študentky Všeobecnej ženskej školy v Kętach, koniec 19. storočia

Członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Kętach

EN Member of "Falcon" Gymnastic Society

SK Členom Gymnastickej spoločnosti Sokol

Stacja kolejowa w Kętach zbudowana latach w 1887-88, pocztówka pocz. XX w.

EN Railway station in Kęty, built in 1887-88, postcard from the early 20th century

SK Železničná stanica v Kętach postavená v rokoch 1887 – 1888, pohľadnica zo začiatku 20. storočia

Bogate życie kulturalne i narodowe sprawiło, że kiedy w roku 1914 wybuchła I wojna światowa, wielu kęczan zaciągnęło się do wojsk formowanych w celu odzyskania niepodległości, szczególnie do I Brygady Legionów Polskich. Wielu zgodnie z przydziałem wojskowego okręgu wadowickiego walczyło w 56. pułku piechoty. Podczas wojny Kęty pełniły rolę ośrodka szpitalnego Czerwonego Krzyża, a od 24 stycznia do końca lipca 1915 r. miejsca rekonwalescencji żołnierzy I Brygady Legionów, którzy w mieście i okolicznych wsiach odpoczywali od 24 stycznia do 28 lutego 1915 r. po ciężkich walkach w Karpatach. W tym czasie w Kętach mieszkał sam brygadier Józef Piłsudski.

EN

With the outbreak of the First World War in 1914, many citizens of Kęty volunteered to enlist in the newly created army divisions fighting for the independence of Poland, especially to the First Brigade of Polish Legions. Many of them fought in the 56th Infantry Regiment, according to the allocation of the military district of Wadowice. During the war, Kęty served as a hospitalization centre for the Red Cross, and from 24 January to the end of July, 1915, the town was used for the convalescence of the soldiers of the First Brigade, who rested in the town and nearby villages from 24 January to 28 February, 1915, after the hardships of fighting in the Carpathians. At that time, the Brigadier Józef Piłsudski himself also resided in Kęty.

SK

Bohatý kultúrny a národný život spôsobil, že keď v roku 1914 vypukla 1. svetová vojna, mnohí obyvatelia mesta sa prihlásili k vojsku, ktoré bolo zriadené s cieľom znova získať nezávislosť, predovšetkým k 1. brigáde poľských légii. Avšak súvislosť s tým, že mnohí z nich patrili k Wadowickému regrutskému obvodu, narukovali tiež do 56. pešieho pluku rakúsko-uhorskej armády. Počas vojny boli Kęty nemocničným strediskom Červeného kríža a od 24. januára do konca júla 1915 miestom rekonvalescencie vojakov 1. brigády poľských légii, ktorí odpočívali v meste a v okolitých dedinách od 24. januára do 28. februára 1915 po ťažkých bojoch v Karpatoch. V tom čase býval v meste Kęty aj samotný veliteľ brigády Józef Piłsudski.

Józef Piłsudski

W niepodległej Polsce

Na początku listopada 1918 r. Kęty ogłosiły się miastem polskim, wchodzącym w skład odradzającego się, niepodległego państwa polskiego. Przynależały do województwa krakowskiego, powiatu w Białej. Okres międzywojenny w rozwoju Kęt był bardzo ważną epoką. Wprowadzono wiele udogodnień cywilizacyjnych. Wtedy to otwarto miejską elektrownię i zelektryfikowano obszar rynku. Obie części Kęt połączono, budując most dla ruchu kołowego na rzece Sole. Wybudowano nowy budynek dla seminarium i nowo utworzonego gimnazjum oraz liceum w Kętach. Wystawiono również budynek, w którym umieszczono Kasę Chorych (dziś budynek GZOZ). Dzielnica Podlesie rozwijała się jako miejscowość wypoczynkowa. Kwitło bogate życie społeczne i kulturalne, a znakiem nowoczesności w mieście było otwarcie kina. W 1934 r. miasto stało się ośrodkiem administracji dla dwóch gmin Kęty – miejskiej (miasto) oraz wiejskiej dla wsi: Bielany, Bulowice, Łęki, Nowa Wieś, Hecznarowice, Malec, Pisarzowice, Witkowice.

Targ na rynku w Kętach, 1915 r.

EN Market on the Main Square. Kęty, 1915

SK Trh na hlavnom námestí v Kętach, rok 1915

Most na rzece Soła. Okres międzywojenny

EN Bridge on the River Soła. Interwar period

SK Most na rieke Soľa. Medzivojnové obdobie

Wizyta prezydenta Polski Ignacego Mościckiego
w Kętach 1928 r.

EN Polish President Ignacy Mościcki visiting Kęty in 1928

SK Návšteva prezidenta Poľska Ignáca Moścického
v roku 1928

Pod władzą okupanta niemieckiego

Wybuch II wojny światowej przerwał modernizację miasta. Niemcy wkroczyli do Kęt już 3 września 1939 r. Włączono je w ob-
ręb III Rzeszy do rejencji katowickiej. Sześć lat wojny było w dziejach miasta tragicznym okresem. Mieszkańców wysiedlano,
wywożono na roboty przymusowe, kęcką inteligencję aresztowano, a następnie umieszczono w obozach koncentracyjnych,
z których niewielu powróciło. Ludność żydowską wysłano do obozów śmierci. Wprowadzono wszechobecny terror, który
trwał do czasu wejścia do Kęt Armii Czerwonej w styczniu 1945 r.

EN

Under German occupation

The outbreak of the Second World War interrupted the modernization of the town. The Germans entered Kęt on 3 September 1939 and the town was incorporated into the territory of the Third Reich, as part of the *Regierungsbezirk* (governmental district) of Katowice. The six-year war was a tragic period for the town whose citizens were displaced or sent to forced labour; members of the intelligentsia were arrested, and then sent to concentration camps, as were local Jews who faced certain death. The omnipresent terror continued until the arrival of the Red Army in January 1945.

Rynek w Kętach, 1940 r. Zbiory
Muzeum w Kętach

EN The Main Square in Kęt,
1940. Museum Collections
in Kęt

SK Hlavná námestí v meste
Kęt, rok 1940, Zbierky
MAKK

SK

Pod nemeckou okupáciou

Vypuknutie 2. svetovej vojny prerušilo modernizáciu mesta. Nemci obsadili Kęt už 3. septembra 1939. Mesto bolo pripojené k III. ríši a patrilo ku Katovickej rejencii. Šesť rokov vojny bolo v dejinách mesta tragickým obdobím. Obyvatelia boli vysťahovaní, odvečení na nútené práce, miestna inteligencia bola zatknutá a potom umiestnená v koncentračných táboroch, z ktorých sa veľa ľudí už nevrátilo. Židovské obyvateľstvo bolo posielané na istú smrť do vyhladzovacích táborov. Vládal všeobecný teror, ktorý trval až do obsadenia mesta Červenou armádou v januári 1945.

Powojenne lata PRL-u

Miasto powoli podnosiło się z koszmaru, jakim była niemiecka okupacja. Jednocześnie małymi krokami przechodząc, jak cała Polska pod system komunistyczny. W 1950 r. zlikwidowano samorząd, tym samym wprowadzając politycznie sterowanie administracją gmin. Okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stanowił kolejny etap w zmianie charakteru miasta. W związku z powszechną akcją uprzemysłowienia kraju, upaństwowiono istniejące zakłady. W latach 50. i 60. XX w. w związku z budową Zakładu Metali Lekkich miasto stało się ośrodkiem przemysłu metali lekkich (głównie aluminium). Rosło też znaczenie przemysłu włókienniczego. Wszystko to doprowadziło do przybycia do Kęt nowych mieszkańców, szukających zatrudnienia w przemyśle. Dla nich powstawały osiedla domów rodzinnych i bloków. Poszerzyło to obszar zabudowy miejskiej.

EN

Communism era

The town began a slow recovery after the devastating German occupation, which was gradually replaced by the communist regime. In 1950, the local government was ousted, and supplanted by central political control. The period of the Polish People's Republic marked another stage in the changing character of the town. As part of the widespread national industrialization scheme, all the factories in Kęty became nationalised. Following the construction of the Light Metals Plant in the 1950s and '60s, Kęty became a centre of the light metals (mainly aluminium) industry. The importance of the textile industry also grew. This led to the arrival of new residents in Kęty who sought employment in industry. Soon a number of housing estates and other residential areas were created for them, and the urban area increased in size.

SK

Povoynové roky v Poľskej ľudovej republike

Mesto sa pomaly spamätávalo z hrôz nemeckej okupácie a súčasne sa pomalými krokmi, rovnako ako celé Poľsko, dostávalo pod vládu komunistického systému. V roku 1950 bola zrušená samospráva a na jej miesto bola zavedená politicky riadená verejná obecna správa. Obdobie Poľskej ľudovej republiky bolo ďalšou etapou zmeny charakteru mesta. V súvislosti so všeobecnou akciou spriemyselnenia krajiny boli znárodnené existujúce závody. V 50. a 60. rokoch 20. storočia, vzhľadom na výstavbu Zakladu Metali Lekkich (Závodov na ľahké kovy) sa mesto stalo strediskom priemyslu ľahkých kovov, predovšetkým hliníka. Zvyšoval sa tiež význam textilného priemyslu. Všetko to spôsobilo, že do mesta prichádzali noví obyvatelia, ktorí hľadali uplatnenie v priemysle. Vznikli pre nich sídliská rodinných domov a panelákov. Rozšíril sa mestský intravilán.

Wraz ze znacznym wzrostem populacji otwierano przedszkola, budowano i zakładano nowe szkoły m. in. zawodowe i techniczne. Rozwijały się instytucje pielęgnujące kulturę: Biblioteka Publiczna, Miejski Ośrodek Kultury (utworzony 1976 r., obecnie Dom Kultury), Zbiory Historyczne Miasta Kęt (1977 r.) jako załączek dzisiejszego Muzeum. Kontynuowano elektryfikację (nie Dom Kultury), Zbiory Historyczne Miasta Kęt (1977 r.) jako załączek dzisiejszego Muzeum. W latach tych oraz rozpoczęto gazyfikację miasta. Największy boom inwestycyjny przypada na lata 70. (tzw. era gierkowska). W latach tych nastąpiła również zmiana przynależności miasta oraz charakteru gminy Kęt. W roku 1975 w związku z nowym podziałem administracyjnym Polski, Kęt znalazły się w granicach województwa bielskiego. Rok później gminę wiejską Kęt połączono z gminą miejską, tworząc Miasto i Gminę Kęt. W latach 80. XX w. w mieście działała solidarnościowa opozycja, w miarę upływu czasu zdobywająca coraz większą popularność wśród kęczan. Rozpoczął się zakończony sukcesem ostatni etap walki z funkcjonującym coraz gorzej systemem rządów komunistycznych.

Po obaleniu komunizmu

Po upadku komunizmu w 1989 r. Kęty odzyskały samorząd. Wprowadzona, obowiązująca do dziś ustawa o samorządzie terytorialnym w 1990 r. dawała gminom samodzielność w zakresie zadań własnych. Należały do nich m.in. zarządzanie majątkiem gminy, sprawy oświaty, zdrowia, kultury, sportu, ładu przestrzennego, ochrony środowiska. Organem prawotwórczym i kontrolnym została Rada Miejska, a organem wykonawczym - Burmistrz. Pierwsze wolne wybory do samorządowych rad gmin odbyły się w roku 1990. Burmistrzem wybranym przez Radę Miejską został Władysław Surówka (1990-1994). Rada pierwszej kadencji przyjęła w grudniu 1990 r. podstawowy dokument regulujący życie samorządu - Statut Gminy Kęty.

Pierwsza Rada Miejska Kęt po obaleniu komunizmu w 1989 r.

EN First municipality Council after the 1989

SK Zastupiteľstvo gminy po páde komunizmu

Rozpoczął się kolejny etap w życiu miasta i rozwoju w wolnej, demokratycznej Polsce, najpierw w granicach województwa bielskiego, a od 1999 r. w ramach powiatu oświęcimskiego, województwa małopolskiego. Kontynuowano proces budowy wodociągów, kanalizacji oraz gazyfikacji i telefonizacji gminy. Rozpoczęto współpracę międzynarodową. Przejęto od kuratora oświaty utrzymanie przedszkoli i szkół. W związku z przekształceniami własności powstały jednostki organizacyjne gminy: Ośrodek Pomocy Społecznej (1990 r.), Straż Miejska (1992 r.), Miejski Zakład Energetyki Ciepłej (1992 r.), Przedsiębiorstwo Komunalne „KOMAX” spółka z o.o. (1992 r.), Zakład Obsługi Szkół i Przedszkoli Samorządowych w Kętach (1993 r.), Międzygminny Zakład Komunikacyjny sp. z o.o. (1995 r.), Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kętach (1998 r.), Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kętach 1999 r., Muzeum im. Aleksandra Kłosińskiego w Kętach (2000 r. jako dział Domu Kultury, od 2003 r. samodzielna jednostka kultury). Budowano nowe skrzydło ratusza (1994 r.) i wprowadzono komputeryzację administracji. Stale modernizowano posiadane budynki miejskie. Istotną zmianą w systemie funkcjonowania gminy było wprowadzenie w 2002 r. wyborów powszechnych na urząd burmistrza.

